

Sodankylän kunta

LAUSUNTO

kirjaamo@sodankyla.fi

29.7.2026

Dnro 336 /2026

Lausuntopyyntö 27.5.2026

TANKAVAARAN OSAYLEISKAAVA

Kaava-alue käsittää Tankavaaran Kultakylän ja sitä ympäröivät alueet, aluetta halkovan valtatie 4:n, osan Urho Kekkosen kansallispuistosta sekä Tankavaaran pohjoispuolisia alueita. Alueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa. Tavoitteena on laatia AKL 44.1 §:n mukainen osayleiskaava. Kaavoitettava alue sijoittuu noin 90 kilometriä Sodankylän kuntakeskuksesta pohjoiseen ja noin 25 kilometriä Saariselän matkailualueesta lounaaseen. Alue on Vuotson kyläkeskuksen pohjoispuolella ja kaava-alueen luoteispuolelle sijoittuu Purnumukan kylä. Kaavan tavoitteeksi mainitaan alueen hallittu ja kestävä kehittäminen erityisesti matkailun näkökulmasta sekä matkailun, poronhoidon, kullanhoidon, luonnonsuojelun, saamelaiskulttuurin ja muun maankäytön yhteensovittaminen.

Suunnittelualue sijoittuu Lapin paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja saamelaisten kotiseutualueelle. Alue on pääosin valtion maata.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassa olon ja kannattavuuden edellytys. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolain mukaan valtion mailla poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia selvittäessä ja kaavaa laadittaessa tulee asiasta neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa (PHL 53 §). Kaavasta on järjestetty PHL 53 §:n mukainen neuvottelu 29.10.2020. Toinen PHL 53 §:n mukainen neuvottelu on käyty kaavan ehdotusvaiheessa 14.11.2025.

Alueella voimassa oleva Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 edellyttää poronhoidon alueidenkäyttöllisten toiminta- ja kehittämisestä turvaamista ja poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioon ottamista. Suuri osa osayleiskaava-alueesta on maakuntakaavassa merkitty metsätalous- ja poronhoitovaltaiseksi alueeksi. Erotusaita (ph-7329) *Tankavaaran aapa* on merkitty myös Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 kaavakartalle poronhoidon tärkeänä kohteena.

Alueidenkäyttölain 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on merkittävä elinkeino Sodankylän kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito

ylläpitää alueen saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Poronhoito on myös merkittävä vetovoimatekijä kunnan matkailulle. Poronhoitajat ovat alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa kaavalla aiheuttaa kohututonta haittaa. Suunnittelualue on tärkeää poronhoidon laidun- ja toiminta-alueita ja poronhoidon turvaaminen ja poronhoidolle tärkeiden alueiden säilyttäminen kaavoituksessa on välttämätöntä.

Kaavan toteuttamisen vaikutukset poronhoitoon ovat pääosin matkailun ja sen reitistöjen aiheuttamia suoria ja epäsuoria vaikutuksia. Muu maankäyttö aiheuttaa yleensä aina haittaa poronhoidolle. Laidunalueet vähenevät suoraan rakentamisen alle ja pirstoutuvat pienempiin osiin, jolloin niiden käytettävyys muuttuu tai estyy. Matkailun vaatimat reitit pirstovat poronhoidon toiminta-alueita ja aiheuttavat häiriötä laajemmalle keskustun ympäristöön. Ihmistoiminnan lisääntyessä porojen laidunnus siirtyy rauhallisemmille alueille sen aiheuttaman häiriön vuoksi, jolloin aiheutuu epäsuoria laidunmenetyksiä. Rakentaminen väärään paikkaa voi johtaa sellaisiin estevaikutuksiin, että laajojakin alueita jää käyttökelvottomaksi.

Laidunalan vähentyessä jäljelle jääville alueille kohdistuu suurempi laidunnuspaine ja ne kuluvat normaalia enemmän. Lisäksi poronhoitotoiminta voi vaikeutua ja poronhoidon rakenteita jäädä käyttökelvottomiksi tai vaikeasti käytettäviksi. Poroja ei voida kuljettaa tokkana mistä tahansa, vaan se vaatii alueen, josta poro kulkee luontaisesti mielellään ja missä ei ole häiriötä hajottamassa tokkaa. Muun muassa tällaisten vaikutusmekanismien kautta uusi matkailurakentaminen ja ihmistoiminta heikentävät porolaitumien kuntoa ja porotalouden kannattavuutta: karjan tuotto heikkenee ja kustannukset, mm. lisätyöstä ja -ruokinnasta, infran rakentamisesta ja suunnittelusta kasvavat. Poronhoito voidaan joutua järjestämään kokonaan uudelleen.

Yksityiskohtaisemmat huomiot kaavasta

Osayleiskaavaan on merkitty metsä- ja porotalousvaltainen alue (M-p) kaava-alueen reunalle sen länsi- ja eteläosassa. M-p-alueen kaavamääräys kuuluu: *”Tiestön, rakennusten ja reittien rakentamisessa sekä metsän- ja maisemanhoidollisissa toimenpiteissä alueelle tulee huomioida poronhoidon harjoittamisen edellytykset. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä poronhoitoa palveleva rakentaminen (AKL 43.2 §). Ennen edellä mainittuja toimenpiteitä on pyydetty lausunto paliskunnalta.”* Lausumme aiemmin, että mainittujen toimenpiteiden osalta paliskunnan kanssa tulee edellyttää myös neuvottelemista ja yhteisymmärrystä niiden sijoittamiselle ja painotamme tätä edelleen.

Valtaosa alueesta on osoitettu merkinnällä *Metsä- ja porotalous-, ulkoilu- sekä kullankaivuuvaltainen alue, joka on metsätalous- matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä matkailun ja ulkoilun ohjaamistarvetta sekä huuhtontakullan kaivuuta (MU-2)*. MU-2 alueen määräys kuuluu: *”Alue muodostaa ekologisen käytävän ja se mahdollistaa viheryhteystarpeet. Alueelle suuntautuu ulkoilupainetta ja sillä ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi voidaan toteuttaa ulkoilupolkuja levähdys- ja muine tukialueineen. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta, poronhoitoa sekä kullankaivuuta palveleva rakentaminen (AKL 43.2§). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla siten, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät.”* Kaavaselostuksessa merkinnän osalta mainitaan, että alueella on mahdollista kullan kaivuun sekä kullan kaivuun ympäristöhaittojen ja valtausten vaikutuksista alueen muulle maankäytölle ratkaistaan Tukesin lupapäätöksiin, eikä mahdolliseen luvallisen kaivuun aikaiseen toimintaan voi kaavalla vaikuttaa. Paliskuntain yhdistys katsoo, että MU-2-alueen määräykseen tulee lisätä rakennusten, rakennelmien, tiestön, reittien ja muun alueen poronhoitoon vaikuttavan toiminnan sijoittamisen osalta lausunnon pyytäminen paliskunnalta ja neuvottelemine paliskunnan kanssa.

Kaavaluonnokseen on osoitettu useita erilaisia RM-alueita, joille voi sijoittaa majoituspalveluita, matkailu- ja hotellipalveluita sekä matkailun palveluita (RM-2, RM-3 ja RM-5) ja matkailun ohjelmapalveluita (RM-1 ja RM-4). Kaavaselostuksessa mainitaan, että aluevaraukset moninkertaistavat nykyisen matkailijoiden vuodepaikkamäärän ja kortteleihin on osoitettu rakennusoikeutta nelinkertainen määrä verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Lisäys on merkittävä ja rakentamisen alueita on ripoteltu eri puolille, mikä laajentaa häiriöaluetta poronhoidolle. Todennäköisyys sille, että myös välialueille halutaan tulevaisuudessa rakentaa ja sijoittaa reittejä, on suuri. Kaavaehdotuksen yleismääräyksissä mainitaan, että yleiskaava voi suoraan toimia rakentamisluvan perusteena RM, RA ja AP alueilla. Kaikille AP- ja RM-alueille edellytetään ennen rakentamista laadittavaksi aluetta koskeva aluesuunnitelma, jossa yleismääräyksen mukaan tulee esittää alueen toimintojen sijoittuminen, rakentamisen määrä ja korkeus, havainnekuvat alueelle sijoittuvasta rakentamisesta sekä muu alueen käyttö, kuten esim. reitistöt, viheralueet ja liikenne- ja oleskelualueet sekä miten mahd. melualue ja sen aiheuttamat vaikutukset huomioidaan alueen toteutuksessa. Kaavaselostuksessa taas puhutaan näille alueille tehtävästä käyttösuunnitelmasta. Paliskuntain yhdistys esittää, että yleiseen kaavamääräykseen tulee lisätä neuvotteluvelvoite paliskunnan kanssa tarkempaa suunnitelmaa näille alueille tehtäessä.

RM-4 alue (aiemmin RM-5) eli ohjelmapalveluiden alue, oli merkitty aiemmin 4-tien länsipuolelle melko laajana. Lausuimme aiemmin, että olisi parempi, että alue osoitettaisiin jo rakennettuun ympäristöön, kuin rakentamattomalle alueelle. Nyt kaavaehdotukseen RM-4-aluetta (aiempi RM-5) on siirretty itään kantatien läheisyyteen. Tämän lisäksi ohjelmapalveluita voidaan kuitenkin sijoittaa myös RM-1 alueille, joita on sekä kaavakartan pohjoisosassa että RM-4 alueen itäpuolella. RM-4 alueen kaavamääräys kuuluu: ”*Alue on tarkoitettu ohjelmapalvelualueeksi. Alueelle saa rakentaa toimintaan liittyviä rakennuksia ja rakennelmia sekä henkilökunnan majoitustiloja. Alueen suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava, ettei toiminnasta aiheudu merkittävää haittaa poronhoitoelinkeinolle ja ympäröivälle loma-asutukselle. Vetokoirien säilytys alueella sallitaan vain marraskuun ja maaliskuun välisenä aikana.*” Paliskuntain yhdistys esitti aiemmin, että määräyksessä vetokoirien säilyttäminen alueella sallittaisiin vain maaliskuun loppuun, jotta alueelle kevät laiduntamaan ja vasomaan palaavat porot eivät häiriinny koirien tarhaamisesta ja valjakoilla ajamisesta, ja tämä on huomioitu määräyksessä.

Kaavaan on merkitty ohjeellisia ohjelmapalvelureittejä Purnuvaaran ja Kiimavaaran ympäristöön. Reitien käyttötarkoitusta ei ole avattu kaavaselostuksessa riittävän selkeästi. Kaavaselostuksessa mainitaan, että Purnuvaaran eteläpuolelta kiertävä Purnumukan maastopyöräilyreitin osa on osoitettu osayleiskaavakartalla. Lapin paliskuntaa ei ole osallistettu reittien suunnitteluun. Tämänhetkisistä koiravaljakkoreiteistä Lapin paliskunta on vaatinut poronhoitolain 53§:n mukaisia neuvotteluita Metsähallitukselta, mutta niitä ei ole pidetty. Lapin paliskunta odottaa edelleen neuvotteluita koiravaljakkoreiteistä Tankavaaran alueella ja koiravaljakkoreittien osalta asia on edelleen kesken ja ratkaisematta. Paliskunta vastustaa jyrkästi koiravaljakkoreittien sijoittamista paliskunnan alueelle ja näkee laajentuvan koiravaljakotoiminnan uhkana alueen poronhoidolle. Kaavaselostuksessa todetaan, että ohjelmapalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittamista koskevan selvityksen pitkän aikavälin tavoitteellinen vaihtoehto sijoittuisi pääasiassa UKK- puiston alueelle ja tämä edellyttää tarkennuksia hoito- ja käyttösuunnitelmaan sekä aiheuttaisi haasteita poronhoidolle. UKK-puiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on todettu, että koiravaljakolla ajo on mahdollista ainoastaan yhdellä lyhyellä reitinosalla kansallispuistossa (Pieranvaaran lenkki). Lapin paliskunnan mielestä tämä linjaus koiravaljakoille on riittävä, ja uusia linjauksia ei tule tehdä. HKS:ssä todetaan myös, että moottorikelkkailusafarit eivät ole mahdollisia kansallispuistossa. Kaavaselostuksessa kuvataan moottorikelkkareittien osalta, että alueelle sijoittuu seudullinen moottorikelkkareitti nelostien länsipuolelle ja reitistä on pisto nelostien alikulun kautta Tankavaaran itäpuolelle. Lapin paliskunta katsoo, että tämä reitti on riittävä ja uusia reittejä ei tule tehdä alueelle.

Lausuimme aiemmin, että ”po”-merkintä voisi ennemmin olla nimellä ”ph”, jotta se noudattaisi paremmin maakuntakaavan merkintää ja muualla poronhoitoalueella osayleiskaavoissa käytettyjä merkintöjä. Merkintä on nyt korjattu muotoon ”ph”. Lisäksi lausuimme aiemmin, että sen toiminnan turvaamiseksi tulisi antaa maakuntakaavan määräystä noudatteleva määräys, kuten *”Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valittava poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja.”* Tällä hetkellä merkinnän määräys on: *”Poroerotuspaikan suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valittava poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu.”* Määräys on tarpeellinen, mutta siihen olisi tarpeellista lisätä vielä huomio siitä, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja.

Kaavaluonnoksen yleismääräykseen on kirjattu: *”Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnusoikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa maata ei saa käyttää, sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2§ ja 3§)”*. Yleismääräys on tarpeellinen ja perusteltu. Esitimme aiemmassa lausunnossa seuraavaa lisäystä yleismääräykseen: *”Alueen tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”* Tällöin yleismääräys noudattaa voimassa olevan ja tulevan maakuntakaavan ohjausta poronhoidon edellytysten turvaamisesta alueen suunnittelussa ja rakentamisessa. Tämä on lisätty yleismääräykseen, mikä on tarkoituksenmukaista.

Lapin paliskunta on esittänyt lausunnossaan lisäksi useita muita huomioita ja asiavirheitä kaavaselostuksessa, jotka tulee ottaa huomioon ja korjata.

Lopuksi

Tankavaaran osayleiskaavassa on useita muutostarpeita. Poronhoidon paremmaksi huomioon ottamiseksi Paliskuntain yhdistys pyytää huomioimaan lausunnossaan sekä Lapin paliskunnan lausunnossaan esittämät asiat. Lapin paliskunta vastustaa Tankavaaran osayleiskaavaa ja vaatii sitä uudelleen lausuttavaksi asiavirheiden vuoksi.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Matti Riipi
Hallituksen puheenjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi